

Chuyển đổi số - cơ hội và thách thức đối với đội ngũ giảng viên trong giáo dục đại học

Hoàng Thị Quỳnh Trang*

*Giảng viên Phân viện Học viện Hành chính Quốc gia khu vực miền Trung

Received: 29/8/2023; Accepted: 8/9/2023; Published: 18/9/2023

Abstract: University education is a method of training highly qualified human resources, meeting the requirements of the country's socio-economic development. One of the core forces involved in this process is the teaching staff. The trend of digital transformation has created many opportunities as well as challenges for this team. Within the scope of the article, the author proposes a number of opportunities and challenges of the teaching staff in university education, thereby proposes some recommendations to university education and training institutions and the teaching staff in general to help the implementation of digital transformation be effective in university education institutions.

Keywords: Digital transformation, university education, teaching staff...

1. Đặt vấn đề

Chuyển đổi số là gì? Là “bước phát triển tiếp theo của tin học hóa, có được nhờ sự tiến bộ vượt bậc của những công nghệ mới mang tính đột phá, nhất là công nghệ số. Là quá trình thay đổi tổng thể và toàn diện của cá nhân, tổ chức về cách sống, cách làm việc và phương thức sản xuất dựa trên các công nghệ số” (2, tr.21). Đây không chỉ là việc nâng cao năng suất, chất lượng, hiệu quả của hoạt động bằng việc ứng dụng các phần mềm công nghệ mà phải thực hiện việc số hóa để chuyển các thông tin về dạng kỹ thuật số nhằm đơn giản hóa quy trình làm việc.

Tại Việt Nam, chuyển đổi số là một trong những chủ trương quan trọng của Đảng và Nhà nước ta. Trong những năm qua, Nhà nước ta đã ban hành nhiều văn bản liên quan về chuyển đổi số, đặc biệt là Quyết định số 749/QĐ-TTg ngày 03/6/2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”. Theo đó, xác định tầm nhìn đến năm 2030 “Việt Nam trở thành quốc gia số, ổn định và thịnh vượng, tiên phong thử nghiệm các công nghệ và mô hình mới; đổi mới căn bản, toàn diện hoạt động quản lý, điều hành của Chính phủ, hoạt động sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp, phương thức sống, làm việc của người dân, phát triển môi trường số an toàn, nhân văn, rộng khắp” (3). Đồng thời, văn bản này cũng xác định rõ quan điểm người dân chính là trung tâm của chuyển đổi số và giáo dục là một trong những lĩnh vực có tác động thay đổi nhận thức, mang lại hiệu quả, giúp tiết kiệm chi phí.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Chuyển đổi số trong giáo dục đại học là điều cần thiết

Chuyển đổi số, xu thế tất yếu của thời đại. Giáo dục, một trong những lĩnh vực tiên phong trong hoạt động này. Chúng ta có thể thấy rõ điều này trong thời gian qua. Đặc biệt, khi đại dịch Covid xảy ra, hầu hết các cơ sở giáo dục đại học đều áp dụng phương thức giảng dạy online để đảm bảo quá trình đào tạo của mình được diễn ra liên tục, thông suốt. Việc thay đổi này đã đem lại nhiều lợi ích to lớn nhưng cũng đặt ra nhiều thách thức liên quan đến công nghệ đối với người học, người dạy và các cơ sở giáo dục.

Chuyển đổi số trong giáo dục đại học chính là quá trình ứng dụng các công nghệ số vào tất cả các hoạt động liên quan đến giáo dục, từ hoạt động của các cơ quan quản lý giáo dục đến hoạt động của các cơ sở giáo dục đại học với mục đích thay đổi cách thức, phương pháp quản lý; cách thức hoạt động, vận hành của tất cả các bên nhằm đạt được kết quả đào tạo hiệu quả nhất, tối ưu nhất. Vì thế, việc chuyển đổi số trong giáo dục đại học là bắt buộc và phải là lĩnh vực tiên phong trong công cuộc chuyển đổi số quốc gia.

2.2. Cơ hội, thách thức của đội ngũ giảng viên trong chuyển đổi số

2.2.1. Cơ hội của đội ngũ giảng viên

Thứ nhất, về nguồn thông tin được tiếp cận

Trước đây, việc tiếp cận các nguồn thông tin của đội ngũ giảng viên chủ yếu qua sách, báo, tạp chí và quá trình thu thập này cũng tốn kém nhiều chi phí. Nhưng với công nghệ số, chỉ cần ngồi tại nhà, không cần di chuyển, tốn thời gian, kinh phí; với một chiếc máy vi tính hoặc một chiếc smartphone, một click

chuột thì lượng thông tin mà đội ngũ giảng viên tiếp cận là vô cùng lớn. Họ chỉ cần chắt lọc các thông tin hữu ích đối với mình. Từ đó, khối lượng kiến thức, sự hiểu biết của bản thân được tăng lên hàng ngày. Việc tiếp nhận, cập nhật thường xuyên này sẽ giúp bài giảng của họ thú vị, đa dạng, phong phú, chất lượng hơn.

Nghiên cứu khoa học, một nhiệm vụ thường xuyên của giảng viên tại các cơ sở giáo dục đại học. Với công nghệ số, việc tìm kiếm, lựa chọn thông tin sẽ nhanh chóng, dễ dàng hơn, giúp đội ngũ giảng viên có nhiều nguồn thông tin, cả trong nước và thế giới. Điều này đồng thời nâng cao năng lực nghiên cứu và vị thế của chính họ không chỉ trong đơn vị mình mà so với các cơ sở giáo dục khác. Qua đó, mở rộng hơn cơ hội tham gia trao đổi, giao lưu học thuật giữa các giảng viên của các cơ sở đào tạo đại học với nhau, cả trong nước, khu vực và thế giới.

Thứ hai, tiếp thu được những thành tựu của khoa học, công nghệ hiện đại, giúp chất lượng hoạt động giảng dạy được nâng cao

Chuyển đổi số trong quá trình giảng dạy không chỉ là việc ứng dụng các phần mềm khoa học công nghệ vào hoạt động này mà phải số hóa để chuyển thông tin về dạng kỹ thuật số, đơn giản hóa quá trình làm việc. Hay nói cách khác, chuyển đổi số trong giáo dục đại học là việc đội ngũ giảng viên vừa phải đào tạo, giảng dạy thông qua hình thức trực tuyến vừa phải biết số hóa nguồn tài liệu mình, cung cấp cho người học, đảm bảo họ tiếp cận được các nội dung kiến thức, tài liệu một cách đúng đắn nhất, giá trị nhất, tránh hiện tượng thất lạc thông tin hoặc thông tin giả, không đúng.

Chuyển đổi số là bắt buộc, là xu thế thời đại. Chuyển đổi số không chỉ ở giáo dục đại học mà được triển khai rộng ở các cấp giáo dục. Đây là sự thay đổi mô hình, phương thức, tư duy giảng dạy làm sao cho người học hiểu đúng, đủ và từ đó tự nhân rộng kiến thức của mình bằng cách áp dụng chuyển đổi số vào chính quá trình học tập của người học. Điều này thể hiện thông qua lượng kiến thức người dạy truyền đến người học cả về lượng và chất. Do đó, tuy đối tượng, tình huống đội ngũ giảng viên vận dụng linh hoạt khoa học công nghệ trong quá trình giảng dạy trực tuyến để người học tiếp cận kiến thức một cách hiệu quả nhất.

Thứ ba, đa dạng hóa hình thức giảng dạy, học tập; mở ra cơ hội giao lưu, học hỏi, giảng dạy cho đội ngũ giảng viên

Với chuyển đổi số, giảng viên phải ứng dụng các phần mềm khoa học công nghệ vào giảng dạy. Việc này sẽ giúp đa dạng hóa được hình thức, phương pháp

giảng dạy. Từ đây, mở rộng các cơ hội giao lưu, chia sẻ kinh nghiệm của đội ngũ giảng viên với nhau mà lại mất ít chi phí, thời gian. Hay nói cách khác chuyển đổi số tạo ra cơ hội học tập, chia sẻ không giới hạn không gian, thời gian đồng thời cũng mở ra các cơ hội giảng dạy cho đội ngũ giảng viên nếu họ đáp ứng các điều kiện chuyên môn, nghiệp vụ. Điều này đồng thời góp phần tạo nguồn thu nhập cho đội ngũ giảng viên và nâng cao vị thế các cơ sở giáo dục.

2.2.2. Thách thức của đội ngũ giảng viên

Thứ nhất, về nguồn và khối lượng thông tin được tiếp cận

Với khối lượng, nguồn thông tin dữ liệu khổng lồ được tiếp cận mỗi ngày như hiện nay sẽ vừa là cơ hội, là thách thức lớn đối với đội ngũ giảng viên. Vì thực tế, cùng một vấn đề nhưng có nhiều nguồn đưa tin khác nhau. Để đảm bảo lượng và nguồn thông tin cung cấp cho người học hợp hiến, hợp pháp, có giá trị thì đội ngũ giảng viên phải chọn lựa, chắt lọc, định hướng người học tiếp cận làm sao cho đúng, đủ, qua đó tự mở rộng hướng tiếp cận nguồn thông tin mình cần. Bên cạnh đó, khối lượng và nguồn thông tin người học tự tìm kiếm, tự tiếp cận hàng ngày cũng vô cùng lớn. Do đó, đội ngũ giảng viên phải thường xuyên cập nhật thông tin để đảm bảo được tính đủ, chính xác, giá trị pháp lý của thông tin mình cung cấp cho người học, nhất là các thông tin về chủ trương, đường lối của Đảng chính sách, pháp luật của Nhà nước.

Thứ hai, chuyển đổi số đòi hỏi đội ngũ giảng viên phải thông thạo kỹ năng tin học, linh hoạt trong việc ứng dụng các phần mềm công nghệ vào quá trình dạy học của bản thân

Công nghệ thì liên tục thay đổi, tạo ra những cái mới, ưu việt hơn. Do đó, ngoài việc biết kiến thức tin học, các phần mềm có liên quan công tác giảng dạy đội ngũ giảng viên phải thông thạo kỹ năng tin học để có thể vận dụng một cách hiệu quả các phần mềm này. Khi thông thạo, giảng viên có thể phát huy được ưu việt của mỗi phần mềm một cách linh hoạt trong từng bài giảng. Nếu không, sẽ gây tâm lý nhàm chán cho người học, vì đâu đó chúng ta vẫn thấy hiện tượng giảng viên chiếu, người học nhìn, chép. Hay nói cách khác, đội ngũ giảng viên phải tự nâng cao trình độ, kỹ năng tin học của mình để tiếp cận và khai thác tối ưu công nghệ chuyển đổi số, vận dụng hiệu quả trong quá trình giảng dạy.

Hiện nay, ngoài những trang web đưa tin chính thống, hợp pháp thì có rất nhiều trang web ảo, mạo danh, có nội dung, hình ảnh không đúng đắn, được thiết lập nhằm xuyên tạc, chống phá nhà nước, lấy dữ

liệu cá nhân của người truy cập phục vụ các mục đích xấu. Do đó, đội ngũ giảng viên cần có kỹ năng tin học để bảo vệ tài khoản, dữ liệu của mình, của đơn vị trong quá trình tìm kiếm, chia sẻ dữ liệu. Và phải thường xuyên tra dồi vì công nghệ thì luôn thay đổi.

2.3. Một số đề xuất nâng cao hiệu quả, chất lượng chuyển đổi số trong giáo dục đại học

2.3.1. Đối với các cơ sở giáo dục đại học

Thứ nhất, cần nâng cao nhận thức về chuyển đổi số cho viên chức, người lao động đơn vị mình

Chuyển đổi số là tất yếu, là việc chung của cơ quan, đơn vị. Nếu công việc chỉ dừng ở mức áp dụng một phần mềm vào hoạt động cụ thể, ví dụ: bộ phận kế toán dùng phần mềm liên quan đến tài chính, bộ phận nhân sự sử dụng phần mềm liên quan đến nhân sự... nghĩa là chúng ta mới dừng ở việc ứng dụng công nghệ thông tin nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động một lĩnh vực chứ chưa là chuyển đổi số. Vì chuyển đổi số là đồng bộ, đồng loạt trong tất cả các đơn vị, cá thể nhỏ trong một cơ quan, không ai đứng ngoài quá trình này. Chuyển đổi số trong giáo dục đại học cũng thế, không ai tham gia vào quá trình vận hành một cơ sở giáo dục đào tạo mà có thể đứng ngoài công cuộc này. Vì thế, các cơ sở giáo dục đào tạo cần thường xuyên tuyên truyền, quán triệt tất cả viên chức, người lao động của mình tham gia vào quá trình chuyển đổi số của đơn vị, của ngành, của đất nước.

Thứ hai, việc bảo mật thông tin, dữ liệu cung cấp trong quá trình chuyển đổi số

Đây là vấn đề quan ngại không chỉ của ngành giáo dục mà của công cuộc chuyển đổi số chung ở nước ta. Vì thế, các cơ sở giáo dục cần xây dựng nền móng vững chắc về kho thông tin, dữ liệu số. Đồng thời, phải thiết lập các phương án đảm bảo được tính bảo mật dữ liệu số đơn vị mình trong quá trình chuyển đổi số.

Thứ ba, về hệ thống cơ sở vật chất phục vụ cho quá trình chuyển đổi số

Để đảm bảo quá trình chuyển đổi số vận hành tốt đòi hỏi mỗi cơ quan phải có hệ thống trang thiết bị, cơ sở vật chất đầy đủ, chất lượng. Đây vừa là thách thức đối với các cơ sở giáo dục đào tạo vừa là thách thức của cả ngành giáo dục, của đất nước vì nó bị giới hạn bởi nguồn tài chính. Do đó, để xây dựng được hệ thống trang thiết bị, cơ sở vật chất đầy đủ, phục vụ công cuộc chuyển đổi số thiết nghĩ các cơ sở giáo dục cần có các phương án xã hội hoá bên cạnh nguồn kinh phí từ ngân sách Nhà nước.

2.3.2. Đối với đội ngũ giảng viên

Thứ nhất, tự nâng cao nhận thức của bản thân về chuyển đổi số

Cụm từ “chuyển đổi số” đã được đề cập rất lâu trong môi trường giáo dục nhưng để hiểu, tiếp cận, áp dụng thì là cả một quá trình. Do đó, đội ngũ giảng viên cần thường xuyên, cập nhật, nâng cao nhận thức của bản thân về chuyển đổi số để áp dụng hiệu quả trong hoạt động giảng dạy. Đồng thời, cần tuyên truyền, nâng cao nhận thức cho đồng nghiệp, người thân trong thực hiện công cuộc này.

Thứ hai, tự tra dồi, nâng cao năng lực giảng dạy, năng lực chuyên môn, năng lực nghiên cứu khoa học

Chuyển đổi số mở ra kỷ nguyên mới về dữ liệu số, do đó để đáp ứng được yêu cầu của xu thế, của quá trình đào tạo đội ngũ giảng viên phải có kiến thức, kỹ năng, chuyên môn, đặc biệt là kỹ năng tin học. Vì vậy, chính họ phải tự thường xuyên tra dồi kiến thức, tăng cường nghiên cứu khoa học, trao đổi học thuật để tự phát triển bản thân, tự nâng vị thế bản thân, đáp ứng yêu cầu của xu thế giáo dục đại học hiện nay.

3. Kết luận

Chuyển đổi số là tất yếu, là chìa khóa để chúng ta thực hiện được các mục tiêu, chiến lược phát triển đất nước. Chuyển đổi số trong giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng cũng không nằm ngoài câu chuyện này. Đội ngũ giảng viên, lực lượng nòng cốt trong chuyển đổi số giáo dục đại học. Trước công cuộc chuyển đổi số mạnh mẽ như hiện nay, để thực hiện được nhiệm vụ “trồng người” cao cả của mình, tự bản thân đội ngũ này phải không ngừng thường xuyên tra dồi, nâng cao kiến thức chuyên môn, tự làm mới bản thân để có thể đón nhận những cơ hội và vượt qua những thách thức mà chuyển đổi số đem lại để hoàn thành được “sứ mệnh” của mình.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành Trung ương (2019), *Nghị quyết của Bộ Chính trị về một số chủ trương, chính sách chủ động tham gia cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư*. Hà Nội.
2. Bộ Thông tin và truyền thông (2021), *Cẩm nang chuyển đổi số*. NXB Thông tin và truyền thông, Hà Nội.
3. Thủ tướng Chính phủ (2020), *Quyết định phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”*. Hà Nội.
4. Thủ tướng Chính phủ. (2022), *Quyết định phê duyệt Đề án “Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giáo dục và đào tạo giai đoạn 2022-2025, định hướng đến năm 2030”*. Hà Nội
5. Thủ tướng Chính phủ (2022). *Quyết định phê duyệt Chiến lược quốc gia phát triển kinh tế số và xã hội số đến năm 2025, định hướng đến năm 2030*. Hà Nội